

In the Name of Allah, the Compassionate the Merciful
به نام خداوند بخشنده مهربان

سرشناسه:	محمدی، محمدحسین.
عنوان و نام پدیدآور:	تفسیر موضوعی / محمد حسین محمدی.
مشخصات نشر:	قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۳۹۷ - ج. ۵.
مشخصات ظاهری:	دوره: ۵-۴۲۲-۴۲۹-۶۰۰-۹۷۸؛ ج. ۴: ۲-۳۹۵-۴۲۹-۶۰۰-۹۷۸
شابک:	وضعیت فهرست نویسی: فیبا
مرجع تولید:	پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ
یادداشت:	فهرست‌نویسی بر اساس جلد سوم، ۱۳۹۶.
یادداشت:	چاپ دوم: ۱۳۹۷ (فیبا).
یادداشت:	چاپ سوم: ۱۴۰۱
یادداشت:	کتابنامه.
مندرجات:	ج. ۳. خداشناسی (تفسیر آیات توحید و شرک). - ج. ۴. نبوت و امامت در قرآن / محمدحسین محمدی. - ج. ۵. معدشناسی / مهدی رستم‌نژاد
موضوع:	تفاسیر شیعه -- قرن ۱۴ -- راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع:	تفاسیر شیعه -- قرن ۱۴ -- آزمون‌ها و تمرین‌ها (عالی)
موضوع:	قرآن -- بررسی و شناخت: Qur'an -- Surveys
شناسه افزوده:	جامعه المصطفی ﷺ العالمية. مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
رده بندی کنگره:	ی. ۷۱۳۹۰ ت ۵ الف / BP ۹۸
رده بندی دیویی:	۲۹۷/۱۷۹
شماره کتابشناسی ملی:	۵۰۴۷۷۳۷

BA0393

این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است

تفسیر موضوعی؛ امامت و نبوت در قرآن

مؤلف: محمدحسین محمدی

چاپ سوم: ۱۴۰۱ ش / ۱۴۴۳ اق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

● چاپ: چاپخانه دیجیتال المصطفی ﷺ ● قیمت: ۶۸۰,۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۵۰۰

مراکز پخش

◀ ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸ تلفن: ۳۷۸۳۶۱۳۴ / ۲۵ ۹۸+

تلفکس: (داخلی ۱۰۵) / ۳۷۸۳۹۳۰۵ / ۲۵ ۹۸+

◀ ایران، قم، بلوار محمد امین، سه‌راه سالاریه تلفن: ۳۲۱۳۳۱۰۶ / ۲۵ ۹۸+

📧 pub_almustafa

🌐 pub-almustafa.ir

✉ miup@pub.miu.ac.ir

باسپاس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثریاری رساندند.

● مدیر انتشارات: مصطفی نوبخت ● مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری

● ناظر فنی: سید محمد رضا جعفری ● ناظر گرافیک: مسعود مهدوی ● ناظر چاپ: ایوب جمالی

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

با توجه به هزینه‌ها و مشکلات عدیده، هر شخص حقیقی یا حقوقی که اقدام به چاپ، بازنویسی، کپی، تکثیر و یا هرگونه برداشت جهت تهیه کتاب و تبدیل آن به جزوه، CD، فایل PDF، اسکن، عکسبرداری و یا انتشار در فضای مجازی نماید، شرعاً مجاز نمی‌باشد و پیگرد قانونی خواهد داشت.

تفسير موضوعى امامت و نبوت در قرآن

محمد حسين محمدى

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی، فراروی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پایبندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش برانگیز می‌نماید. از این رو، مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی رحمته‌الله و مقام معظم رهبری عنه‌السلام می‌باشد.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی، اقتضا دارد که دانش پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم، با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند، گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

بالندگی مراکز آموزشی، درگرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه، نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد. «جامعة المصطفی ص العالمیة» به‌عنوان بخشی از این مجموعه، که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی ص

مقدمه پژوهشگاه

حوزه‌های علمیه در تلاش خود در طول تاریخ، همواره تعلیم و تربیت را جزو رسالت‌های اصیل خود قرار داده و بدین وسیله، معارف فاخر اسلام و علوم اهل بیت علیهم‌السلام را نسل به نسل تا به امروز رسانیده و در این راستا بیشترین اهتمام را به کتاب‌های آموزشی داشته‌اند.

جامعة المصطفی العالمیه علیها‌السلام نیز یک نهاد حوزوی بین‌المللی است که تعلیم و تربیت فراگیران غیر ایرانی را در حوزه علوم اسلامی و انسانی بر عهده دارد و مشتاقان زیادی از ملیت‌های گوناگون در سطوح مختلف آموزشی و رشته‌های متنوع علوم اسلامی و انسانی در این نهاد تحصیل می‌کنند. دانش و بینش اسلامی طلاب غیر ایرانی - با توجه به تنوع منطقه‌ای و کشوری - تفاوت‌هایی دارد. همین امر ایجاب می‌کند که نهاد مذکور به تدوین متون نو و متناسب با تنوع ملیتی بپردازد.

این نهاد مبارک، تدوین متون درسی متناسب با نظام آموزشی را از مأموریت‌های ویژه اداره کل تدوین متون درسی پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی علیها‌السلام قرار داده است. این اداره با اتکا به تجربه پیشین خود و دست‌یابی به شکوفایی جدید در تولید علم، امید دارد با عنایات الهی و توجهات حضرت ولی عصر علیه‌السلام از عهده این مأموریت برآید و در گسترش فرهنگ و معارف اسلام ناب محمدی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم سهیم باشد. این اداره با قدردانی از فعالیت‌های گذشتگان سعی دارد در اجرای مأموریت یادشده با همکاری گروه‌های علمی جامعة المصطفی و رعایت معیارهای پیشرفته متون درسی، نیازهای آموزشی این نهاد مبارک را تأمین کند.

اثر علمی پیش روی نیز که تحت عنوان «تفسیر موضوعی (۴) راهنماشناسی» به همت مؤلف محترم، جناب حجت الاسلام والمسلمین آقای محمدحسین محمدی، برای دوره کارشناسی رشته تفسیر و علوم قرآن به عنوان متن درسی تهیه و تدوین شده است، در چارچوب اهداف جامعه المصطفی، مبتنی بر نیازهای بین‌المللی صورت پذیرفته است.

کتاب حاضر در صدد دست یازیدن به فهم آیات نبوت و امامت و به دست آوردن نظرات قرآن در این زمینه است. از ویژگی‌های این کتاب، نگاه تخصصی به موضوع نبوت و امامت است که به صورت درسنامه در اختیار قرآن‌پژوهان دوره کارشناسی رشته علوم قرآن و حدیث قرار گرفته است.

در پایان ضمن ارج نهادن به تلاش‌های خالصانه مؤلف محترم، از عنایت ریاست محترم پژوهشگاه المصطفی، حجت الاسلام والمسلمین آقای دکتر حسین متقی، ارزیاب‌های علمی اثر، جناب حجت الاسلام والمسلمین آقای احمد ملایی و جناب حجت الاسلام والمسلمین آقای محمدهادی منصور و ارزیاب شکلی اثر جناب آقای سیدامیر هاشمی و نیز از همکاری بخش‌های مختلف جامعه المصطفی که امکان چاپ و نشر این اثر را فراهم کرده‌اند، تشکر و قدردانی می‌شود.

اداره کل تدوین متون درسی

پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی

پیش‌گفتار

قرآن کریم کتاب علمی و تخصصی نیست که مطالب خود را در ابواب و فصول معین قرار دهد و تمام سخن خویش را درباره یک موضوع، یک جا گرد آورد، بلکه کتاب هدایت تمام انسان‌هاست و به تمام ابعاد وجودی آنان توجه دارد. بدین سبب، مطالب آن به صورت پراکنده و از زاویه‌های متفاوت مورد بررسی قرار گرفته است. گاه در یک سوره و حتی در یک آیه، موضوعات گوناگون و متعددی بیان شده است. از این رو، به دست آوردن نظر قرآن کریم در یک موضوع تنها با «تفسیر موضوعی» میسر می‌باشد که گردآوری همه آیات مربوط به یک موضوع از موضوع‌های قرآنی و بررسی و استنتاج آنها برای استخراج نظر قرآن کریم درباره آن موضوع است.

جوانه‌های تفسیر موضوعی قبل از هر چیز در خود قرآن وجود دارد؛ زیرا ارجاع آیات متشابه به محکم که قرآن به آن دستور داده است، خود نوعی تفسیر موضوعی است. در احادیث پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و امامان معصوم علیهم السلام نیز این شیوه به چشم می‌خورد؛ زیرا آن بزرگواران با کمک دیگر آیات هم‌مضمون، به موضوعی از موضوعات قرآنی پاسخ گفته‌اند.

در روایتی حضرت علی علیه السلام کفر و شرک را به اقسام مختلفی تقسیم، و برای هر کدام از انواع کفر و شرک به آیاتی استدلال کرده است.^۱ عنوان تفسیر موضوعی از مصطلحات نوپدید دوره معاصر و عصر بازگشت به

۱. المجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، ج ۱۹، ص ۱۰۰-۱۰۲.

قرآن، و بیش از هر چیز وامدار تحولات فکری و فرهنگی بنیادین در قرن چهاردهم است که برخی مفسران و مصلحان دینی بر ضرورت آن تأکید ورزیده‌اند. این شیوه تفسیر، هنوز گام‌های آغازین خود را برمی‌دارد و تا رسیدن به بلوغ و پختگی فاصله زیادی دارد.

در عصر حاضر، مسلمانان نیازمند استخراج و تنظیم نظر اسلام درباره همه رشته‌ها و شاخه‌های معرفت انسانی‌اند، تا در مواجهه با دیدگاه‌های فراوانی که دانشمندان مغرب‌زمین در زمینه‌های مختلف عرضه می‌کنند، از دیدگاه اسلام باخبر بوده، از آن دفاع کنند. همچنین نیازمند آن‌اند که دیدگاه و حکم اسلام را درباره موضوعات جدید که بشر در زندگی به آنها رسیده است، بدانند و تفسیر موضوعی تنها راهی است که ما را قادر می‌سازد در برابر موضوعات گوناگون زندگی بشر به نظریه‌های اساسی اسلام و قرآن دست یابیم.

در ایران، منشور جاوید، اثر آیت‌الله جعفر سبحانی، تفسیر موضوعی قرآن کریم، اثر آیت‌الله عبدالله جوادی آملی، معارف قرآن، اثر آیت‌الله محمدتقی مصباح یزدی و پیام قرآن، اثر آیت‌الله ناصر مکارم شیرازی از معروف‌ترین تفسیرهای موضوعی هستند.

کتاب فروغ‌هدایت نیز بدین هدف نگارش یافته که در شناخت صحیح نبوت و امامت و شناخت ویژگی‌ها و اهداف آن به قرآن پژوهان کمک کند.

تفسیر موضوعی مزایای فراوانی دارد که به بعضی از آنها اشاره می‌گردد.

فواید تفسیر موضوعی

۱. رفع ابهام‌هایی که در بدو نظر در بعضی از آیات به چشم می‌خورد؛ مانند متشابهات قرآن.

۲. آگاهی از ویژگی‌ها، علل و نتایج موضوعات و مسائل مختلف مطرح در قرآن.

۳. وصول به دیدگاه همه‌جانبه قرآن کریم درباره یک موضوع خاص.

قرآن کریم پاسخ‌گوی پرسش‌ها و نیازهای انسان تشنه معارف الهی در تمام اعصار است؛ چنان‌که خود می‌فرماید:

﴿وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ﴾^۱.

و این کتاب را که روشن‌گر هر چیزی است و برای مسلمانان رهنمود و رحمت و بشارت‌گری است بر تو نازل کردیم.

کلام وحی با وجود واژگان محدود و کم‌حجم، هر آنچه بشر برای پیمودن راه قرب الهی نیازمند باشد بیان کرده است، اما دست یافتن به پاسخ این پرسش‌ها با شیوه موضوعی قرآن امکان‌پذیر است. با این روش، از سویی دیدگاه‌های قرآن به گونه‌ای جامع در خصوص اساسی‌ترین مسائل مورد نیاز بشر برای همگان روشن می‌شود، و از سوی دیگر، نیازهای فکری و عملی بشر کنونی مرتفع می‌گردد.

شهید صدر در این باره می‌گوید: «تنها راه به دست آوردن تئوری‌های بنیادین اسلام و نظریه‌های زیربنایی قرآن پیرامون مسائل گوناگون زندگی، تفسیر موضوعی است»^۲.

۴. به دست آوردن اسرار و پیام‌های تازه قرآن با انضمام آیات به یکدیگر.

۵. تفسیر موضوعی عامل نزدیکی اعتقادات مسلمانان است؛ زیرا به دنبال پیدایش فرقه‌های گوناگون اسلامی، هر گروهی برای اثبات و توجیه مذهب خویش به آیات مورد نظر خود تمسک بسته و از آیات دیگر که مخالف ایده‌اش بوده، غفلت کرده و یا به توجیه و تأویل آنها پرداخته است. این امر باعث شد در امت اسلامی مذاهب گوناگون به وجود آید؛ در صورتی که اگر اینان به این مقدار از تفسیر اکتفا نکرده بودند و یک گام پیش می‌نهادند و به تمام آیات قرآن به شیوه موضوعی می‌نگریستند، وحدت و یکپارچگی امت اسلامی حفظ و از بسیاری از این تناقضات و اختلافات جلوگیری

۱. نحل، آیه ۸۹.

۲. سیدمحمدباقر صدر، *المدرسة القرآنية*، قم، مرکز بررسی آثار شهید صدر، ۱۴۲۱ق، ص ۳۹.

می‌شد. همچنین در بسیاری از اعتقادات به هم نزدیک می‌شدند.

۶. نگرشی تخصصی و عمیق به موضوعات قرآنی.

از ویژگی‌های عصر حاضر، گرایش به نگاه تخصصی، عمیق و همه‌جانبه نسبت به مسائل و موضوعات است. در بیشتر علوم سعی بر آن است که با دید تخصصی به یک موضوع نگرسته و به تجزیه و تحلیل آن اقدام شود. تفسیر قرآن نیز از این روش مستثنا نبوده و مفسران با عنایت به این ویژگی برای پاسخ‌گویی به نیازهای بشر کنونی به بررسی یک موضوع در تمام آیات پرداخته و به تمام جوانب آن توجه نموده‌اند. در این نگاه، تجارب بشری پیرامون یک مسئله، به عنوان سرمایه پیشین مفسر بر قرآن عرضه شده و در صافی زلال وحی به اصلاح و تکامل می‌رسد. از این رو، بهتر است مفسر در این روش تفسیری آشنایی خود را در شعاع اندیشه انسانی و تجربه‌های فکری بشر توسعه دهد و با علوم گوناگون انسانی همچون علوم اجتماعی، تربیتی، سیاسی و اقتصادی آشنایی کافی داشته باشد.

روشن است که هر چه آشنایی مفسر در این حوزه‌ها وسیع‌تر باشد، با دید تخصصی و عمیق‌تر و با سؤالات بیشتری به مسائل می‌نگرد و در نتیجه، در کشف و بیان مفاهیم آیات پیرامون موضوعی از موضوع‌های علوم انسانی توانا تر خواهد بود. تفسیر موضوعی این قابلیت را دارد که با بهره‌گیری از تجارب بشری به تکامل و رشد سریع نایل آید؛ چراکه وقتی بررسی‌های قرآنی با توجه به تجربه‌های فکری بشر صورت گیرد، بهره‌ای که از قرآن به عمل می‌آید، همواره نو و برای رفع مشکلات جامعه اسلامی و حتی جامعه انسانی سودمند خواهد بود.

امید است که این اثر ناچیز مورد قبول خداوند متعال و حضرت ولی عصر علیه السلام

قرارگیرد.

فهرست

۲۱.....	مقدمه
۲۳.....	درس اول: کلیات
۲۳.....	مقدمه
۲۴.....	مفهوم شناسی
۲۶.....	تاریخچه بحث
۲۷.....	معرفی منابع مهم بحث نبوت و امامت
۲۸.....	۱. بحار الانوار
۲۸.....	۲. پیام قرآن
۲۹.....	۳. مفاهیم القرآن
۲۹.....	۴. معارف قرآن
۳۰.....	۵. تفسیر موضوعی قرآن کریم
۳۰.....	تعداد پیامبران در قرآن
۳۳.....	تعداد پیامبران در روایات
۳۴.....	پیامبران اولوالعزم
۳۵.....	فرق میان رسول و نبی
۳۷.....	فرق میان رسول و امام
۴۱.....	درس دوم: اهداف و فلسفه بعثت انبیای الهی
۴۱.....	مقدمه
۴۲.....	هدف بعثت برای آفریدگان نه آفریدگار
۴۳.....	اهداف بعثت انبیاء <small>علیهم السلام</small> از منظر قرآن
۴۳.....	۱. تعلیم و تربیت

۴۵	۲. قضاوت و اقامه قسط و عدل
۴۸	۳. آزادی انسان‌ها
۴۹	۴. نجات از ظلمات
۵۰	۵. بشارت و انداز
۵۱	۶. اتمام حجت بر مردم
۵۳	۷. تذکر و یادآوری
۵۴	۸. دعوت به حیات و زندگی
۵۵	۹. مبارزه با ظلم و فساد
۵۶	فلسفه بعثت از منظر عقل
۵۶	طریق اول: هدف داشتن خداوند
۵۷	طریق دوم: وسایل و ابزار کمال انسان
۵۷	طریق سوم: اجتماعی بودن انسان
۶۱	درس سوم: اوصاف و ویژگی‌های عمومی پیامبران <small>ﷺ</small>
۶۱	مقدمه
۶۱	صدق گفتار
۶۲	پایبندی به وعده‌ها
۶۴	امانت‌داری
۶۵	علاقه و دلسوزی فوق‌العاده به مردم
۶۷	همزبانی با قوم خویش
۶۷	اخلاص در عمل
۶۹	نیکوکاری و احسان
۷۱	عدم ترس از غیر خدا
۷۳	توکل بر خداوند
۷۴	مرد بودن
۷۹	درس چهارم: شرایط رسالت
۷۹	مقدمه
۸۰	عصمت فرشتگان
۸۱	عصمت انبیاء

۸۲	۱. عصمت در تلقی وحی
۸۳	۲. عصمت در ابلاغ وحی
۸۳	۳. عصمت در عقاید
۸۳	۴. عصمت در اعمال و رفتار شخصی
۸۴	ادله عصمت انبیاء <small>علیهم السلام</small>
۸۴	۱. قرآن کریم
۸۷	۲. عوامل درونی
۸۸	۳. دلیل اعتماد
۸۹	۴. عقیم ماندن اهداف بعثت
۸۹	۵. تشویق به خطا ممکن نیست
۹۰	۶. عدم شایستگی غیر معصوم برای دریافت وحی
۹۱	پاسخ به دو شبهه
۹۱	۱. تنافی ظاهر آیات با عصمت
۹۵	۲. تنافی عصمت با اختیار
۱۰۱	درس پنجم: علم انبیاء <small>علیهم السلام</small>
۱۰۱	مقدمه
۱۰۲	منابع علم پیامبران <small>علیهم السلام</small>
۱۰۲	۱. خداوند
۱۰۵	۲. ارتباط معنوی با عالم غیب
۱۰۵	۳. سیر و مشاهده آفاقی
۱۰۸	۴. روح القدس
۱۰۹	آیات علم غیب پیامبران
۱۰۹	دسته اول
۱۱۰	دسته دوم
۱۱۲	محدوده علم غیب انبیاء
۱۱۷	درس ششم: راه‌های شناخت پیامبران الهی
۱۱۷	مقدمه
۱۱۸	اعجاز؛ نخستین دلیل نبوت

۱۲۰	حقیقت اعجاز
۱۲۲	ویژگی های معجزه و تفاوت آن با سحر
۱۲۲	۱. خارق العاده بودن اعجاز
۱۲۳	۲. مغلوب واقع نشدن
۱۲۳	۳. صدور از پیامبر یا امام
۱۲۳	۴. عدم قابلیت برای تعلیم و تعلم
۱۲۴	۵. همراه بودن با تحدی
۱۲۵	۶. همراه بودن با عصمت
۱۲۵	۷. عدم بهره برداری مادی
۱۲۵	۸. عدم محدودیت
۱۲۶	۹. عدم تکرار
۱۲۶	تفاوت معجزه با کرامت
۱۲۷	تفاوت معجزات انبیاء با یکدیگر
۱۲۸	بررسی محتوای دعوت
۱۲۹	گردآوری و جمع قراین
۱۳۱	گواهی پیامبران پیشین
۱۳۷	درس هفتم: اصول کلی و مشترک دعوت انبیای الهی
۱۳۷	مقدمه
۱۳۸	وحی
۱۳۸	اعتقاد به مبدأ و اصل توحید و نفی شرک
۱۳۹	بشارت و انذار
۱۴۱	تکیه بر نظام هستی
۱۴۱	تکیه بر معاد
۱۴۲	دعوت به تقوا
۱۴۲	دعوت به عدالت اجتماعی
۱۴۳	دعوت به ایمان و عمل صالح
۱۴۴	شکستن سنت های غلط
۱۴۴	۱. ازدواج با همسر پسرخوانده

۱۴۵	۲. بطلان تقلید از نیاکان
۱۴۷	مبارزه با اهل نفاق
۱۴۷	ظلم ستیزی
۱۴۸	دعوت به وحدت
۱۵۰	عقیده به وجود منجی
۱۵۳	درس هشتم: چهره پیامبر ﷺ از کودکی تا پایان عمر
۱۵۳	مقدمه
۱۵۴	کودکی پیامبر ﷺ
۱۵۶	دوران جوانی و ازدواج پیامبر ﷺ
۱۵۸	دوران بعثت
۱۵۹	داستان یوم الدار
۱۶۰	دوران مبارزه دشمنان با آن حضرت
۱۶۰	الف) استهزا
۱۶۱	ب) نسبت های ناروا
۱۶۲	ج) تحریم اقتصادی و اجتماعی
۱۶۲	د) نقشه قتل پیامبر ﷺ
۱۶۳	ه) مبارزه مسلحانه
۱۶۳	ماه های آخر عمر
۱۶۵	نامه ای که نوشته نشد
۱۶۹	درس نهم: اوصاف پیامبر در قرآن
۱۶۹	مقدمه
۱۷۰	آگاهی از علم غیب
۱۷۱	اول: راه تجربی و حسی
۱۷۱	دوم: راه استدلال و تعقل
۱۷۱	سوم: راه الهام و اشراق
۱۷۲	اُمّی بودن آن حضرت
۱۷۵	خاتمیت
۱۷۶	علاقه و دل سوزی

۱۷۷ خُلق عظیم
۱۷۷ صبر و بردباری
۱۷۸ صبر و بردباری پیامبر در کلام امام خمینی <small>علیه السلام</small>
۱۷۹ نیایش شبانه
۱۸۰ مهربانی و رأفت
۱۸۱ مصونیت از عذاب الهی
۱۸۲ شفیع روز جزا
۱۸۵ درس دهم: دلایل صدق ادعای پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> (قسمت اول)
۱۸۵ مقدمه
۱۸۶ معجزه
۱۸۸ ابعاد اعجاز قرآن
۱۸۸ ۱. اعجاز قرآن از نظر فصاحت و بلاغت
۱۸۸ ۲. اعجاز قرآن از نظر علم روز
۱۹۰ ۳. اعجاز قرآن از نظر تاریخ
۱۹۳ بررسی محتوای دعوت
۱۹۹ درس یازدهم: دلایل صدق ادعای پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> (قسمت دوم)
۱۹۹ مقدمه
۲۰۰ بشارات و اشارات
۲۰۶ بشارت بر ظهور پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> در انجیل
۲۰۷ جمع‌آوری قراین
۲۰۷ ۱. وضعیت محیط دعوت پیامبر
۲۰۸ ۲. ویژگی‌های اخلاقی پیامبر
۲۰۹ ۳. بررسی محتوای دعوت
۲۱۰ ۴. ایمان و فداکاری در راه هدف
۲۱۱ ۵. بررسی ایمان‌آوردندگان
۲۱۵ درس دوازدهم: وظایف مسلمانان در برابر پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small>
۲۱۵ مقدمه

۲۱۶	اطاعت از پیامبر ﷺ
۲۱۸	قلمروهای سه‌گانه اطاعت
۲۱۹	الف) مسائل سیاسی
۲۲۰	ب) مسائل قضایی
۲۲۱	ج) مسائل نظامی
۲۲۲	احترام به پیامبر ﷺ
۲۲۴	رعایت وقت پیامبر ﷺ
۲۲۵	حرمت ایدای پیامبر ﷺ
۲۲۶	درود بر پیامبر ﷺ
۲۲۷	عدم خیانت به پیامبر ﷺ
۲۲۸	مودت به فرزندان آن حضرت
۲۲۹	محبت همراه با عمل
۲۲۹	درخواست استغفار از پیامبر ﷺ
۲۳۳	درس سیزدهم: خاتمیت پیامبر ﷺ
۲۳۳	مقدمه
۲۳۴	بررسی واژه «خاتم»
۲۳۵	آیات خاتمیت
۲۳۹	علل ختم نبوت
۲۳۹	اول: ضمانت الهی نسبت به عدم تحریف
۲۴۰	دوم: کامل بودن اسلام
۲۴۱	سوم: بیان تفصیلی احکام توسط ائمه
۲۴۱	چهارم: بلوغ و رشد بشر
۲۴۲	پنجم: تصریح به خاتمیت در کتب گذشته
۲۴۳	شباهات خاتمیت
۲۴۳	اول: ظهور بعضی از آیات
۲۴۴	دوم: عدم توقف پیشرفت جامعه
۲۴۵	سوم: خاتم به معنای زینت
۲۴۶	چهارم: ختم نبوت نه ختم رسالت

۲۴۹	درس چهاردهم: امامت عامه در قرآن
۲۴۹	مقدمه
۲۵۰	معنای امامت
۲۵۳	ضرورت امامت
۲۵۴	تاریخچه و ضرورت بحث
۲۵۶	امامت عامه در قرآن
۲۵۶	۱. آیه انذار
۲۵۸	۲. آیه صادقین
۲۶۰	۳. آیه اولوالامر
۲۶۴	امامت در روایات
۲۶۴	۱. حدیث ثقلین
۲۶۶	۲. حدیث سفینه
۲۶۷	۳. حدیث نجوم
۲۷۱	درس پانزدهم: امامت خاصه در قرآن
۲۷۱	مقدمه
۲۷۲	آیات بخش اول
۲۷۲	۱. آیه تبلیغ
۲۷۲	داستان غدیر
۲۷۴	معنای ولایت در حدیث غدیر
۲۷۶	۲. آیه ولایت
۲۷۷	۳. آیه اولوالامر
۲۷۸	پاسخ به دو شبهه
۲۷۸	معرفت شرط اطاعت از اولوالامر
۲۷۹	عدم تطبیق اولوالامر بر یک فرد
۲۸۰	خلفای دوازده‌گانه
۲۸۲	۴. آیه صادقین
۲۸۳	آیات بخش دوم
۲۸۳	۱. آیه مباهله

۲۸۵	آیه لیلۃ المیت
۲۸۷	سوره هل اُتی
۲۸۸	آیه نجوی
۲۹۳	درس شانزدهم: صفات و ویژگی های امام <small>علیه السلام</small>
۲۹۳	مقدمه
۲۹۵	علم و آگاهی لدنی و خدادادی
۲۹۷	منابع علم امامان
۲۹۷	اول: آگاهی کامل از علم الكتاب
۲۹۷	دوم: وراثت از پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small>
۲۹۸	سوم: ارتباط با فرشتگان
۲۹۸	چهارم: القای روح القدس
۲۹۹	عصمت
۳۰۰	شجاعت
۳۰۱	اخلاص
۳۰۱	علاقه و دل سوزی
۳۰۲	حُسن خلق
۳۰۲	امامان دوازده گانه
۳۰۹	کتابنامه